

Jesús Llamas, il·luminacions profanes

quaderndelesidees.press/jesus-llamas-il-luminacions-profanes/

September 17, 2017

Foto: Vista de l'exposició de Jesús Llamas a Sis Galeria, Sabadell octubre de 2016. Foto capçalera: Jesús Llamas, *El aire del sueño*, 1984. Tinta i aquarel·la damunt paper 35 x 45 cm.

Foto: Vista de l'exposició de Jesús Llamas a Sis Galeria, Sabadell octubre de 2016.

Uno cuenta sus pequeñas fábulas terrenas en pequeños trozos de papel. Hay que volver a estrechar el espacio, los movimientos de los dedos y la mano bastan para expresarlo todo. – WOLS.

Nací en el año 1950 en Villanueva de Algaida, provincia de Málaga. Cuando tenía doce años mi familia emigró a Catalunya por las mismas razones de tantas otras familias obreras. No tenía conciencia de clase en aquel tiempo, pero ya no entendía que hubiera miseria mientras otros tenían riqueza. Fui al colegio hasta los once años. Hace tiempo que escribo sin haber publicado nunca nada hasta el momento. Como otros tantos obreros y compañeros del barrio fui detenido en 1970 por luchar contra la dictadura fascista.

Aquest és el breu extracte biogràfic que Jesús Muñoz Llamas va escriure l'any 1977 a manera de presentació en una modesta publicació editada a Sabadell i que amb el títol *De puerta en puerta* recollia poemes de diversos autors, els quals es presentaven com a «*poetas del pueblo*». Els quinze poemes que va seleccionar Llamas en aquella ocasió, i que es podrien datar entre el 74 i el 77, ja destacaven per la utilització d'un llenguatge directe i sense retòrica per canalitzar una experiència de revolta i compromís dins el context polític i social d'aquell moment. D'un any més tard, el 1978, daten els seus primers dibuixos que redireccionaran i amplificaran aquest gest poètic inicial. La seva va ser una vida restituïda i sustentada entre la poesia, el dibuix i la pintura. Una vida viscuda intensament, compromesa i que oscil·lava entre un desig exultant i un soterrat desassossec, amb un inesperat format que ell va triar i que va finalitzar quan el 1990 va ser trobat mort a la seva petita casa del barri de Ca n'Oriac a Sabadell. Tenia tot just quaranta anys.

Tota l'obra de Jesús Llamas, tant poètica com pictòrica, té el seu origen en un gest vital, una pulsó en la necessitat d'apoderar-se del llenguatge com a forma possible de confrontació que dona sentit al viure, una urgència vital que en el seu cas no passa per formes i aprenentatges normatius. I quan això succeeix es fa visible una extrema i necessària irreverència per prendre la paraula i fer sentir la pròpia veu com a possibilitat per inserir el propi relat en el món. En tota l'obra de Llamas batega aquesta força vital com a acte de resistència a la pròpia finitud, però també com a forma de resistència contra la injustícia social i totes les formes polítiques que generen desigualtat i privació de llibertat. És en aquest sentit que cal situar el seu treball dins aquesta arrel de revolta i transgressió, i allunyar-se de qualsevol aproximació naïf i ornamental que desactivi el seu llenguatge en una mirada complaent i innòcua. Es fa necessari també situar el seu discurs fora de qualsevol forma de marginalitat perifèrica; els seus dibuixos són eines per a la transformació social i emocional en un sentit ampli i no focalitzats en contextos específics.

La interpel·lació que ens proposa Llamas en tot el seu treball està travessada per una consciència de classe, de lluita i de transformació política. El seu treball és polític en la mesura que la seva veu es constitueix i pren sentit en una comunitat i amb una forta voluntat de modificar-la fora de qualsevol actitud alienant. També cal llegir la sexualitat i l'erotisme, tan presents en el seu treball, com una forma política de dissidència i transgressió, d'emancipació i llibertat davant qualsevol forma de moralisme, però sobretot entesos com a metàfora de resistència a tota forma d'ordre i constricció que representa qualsevol forma repressiva d'estat. Per tant, serà habitual en aquest sentit la constant i obsessiva representació en la seva obra de cossos sexuats que s'obren i es disgreguen ingràvids en un espai de jocs voluptuosos, tot fent possible també una forma de viure la pròpia llibertat individual.

Foto: Vista de l'exposició de Jesús Llamas a Sis Galeria, Sabadell octubre de 2016.

Dibuixar: definir un espai d'intensificació i constricció

El recull de dibuixos que conformen aquesta exposició a Sis Galeria, un espai amb el qual Jesús Llamas va mantenir uns vincles de proximitat en la seva pràctica artística, s'emmarquen en vuit anys de treball (1978-1986), i coincideixen amb les seves primeres obres datades. Aquests primers dibuixos contrastaran amb els seus darrers treballs (1987-1990), definits per gestos i formats més amplis i amb una clara vocació més pictòrica. Aquests dibuixos continguts en petits formats descriuen en essència un estat singular de concentració. Més enllà de la seva evocació narrativa, el dibuix fa evident una possibilitat de construir en ell mateix un espai d'intensificació i d'experiència.

Els dibuixos de Llamas no reproduïen res visible, sinó que ells mateixos es constitueixen com a possibilitat i forma de visió. La imatge sorgeix sense especulacions i projeccions predeterminades; tot sembla produir-se a partir d'un impuls irracional, sense penediments ni correccions, semblant a formes orgàniques que, com en la natura, neixen i es desenvolupen sense un pla establert prèviament, iniciant recorreguts incerts, descrivint un temps que sembla replegar-se en ell mateix.

Com aquells autors del segle X que en el silenci i la concentració de la seva pràctica il·luminaven meravelloses miniatures en els manuscrits de l'edat mitjana, Llamas, dibuixant nocturn, reclòs en la seva petita habitació-taller, es submergeix en reduïdes superfícies de paper que, amb gestos continguts, quasi imperceptibles, omple de signes capaços de generar microconstel·lacions dins un intens i singular espai simbòlic. Així doncs, és una mena d'il·luminació profana que Llamas il·lumina* en petits trossos de paper, fent visible una forma que vol sacralitzar un desig d'experiència en el viure. La seva pràctica es pot entendre, com el mateix Jesús Llamas manifestava, simplement com un gest per sentir-se viu, però també com una forma de transcendir una vida que vol ser restituïda per una forma impossible de felicitat.

*Il·luminar té en aquests cas una doble accepció: per una banda defineix l'acte de donar llum però, per altra banda, també és el nom que antigament designava l'acció d'acolorir les imatges. Els manuscrits de l'edat mitjana són anomenats popularment beats pel fet d'haver estat il·luminat amb imatges.

Formes biogràfiques, construcció de la identitat individual

Dos fets significatius (entre molts altres) marcaran la biografia de Jesús Llamas. Per una banda, el canvi que li va suposar el pas d'un entorn rural al sud de la península a una ciutat industrial com era el Sabadell de principis dels anys seixanta, i per altra banda, el seu breu tancament, el 1973, a la presó Model de Barcelona.

És fàcil imaginar el que significà per a un nen de dotze anys passar d'una vida més o menys harmònica al camp d'un poble de la província de Màlaga a haver d'obrir-se pas en un espai difícil en una ciutat com Sabadell que encara el 1962 estava poc preparada per acollir els constants fluxos migratoris. Aquest canvi de vida obligà Jesús a deixar els seus estudis i a acceptar treballs

temporals per ajudar a tirar endavant la família, formada pels seus pares i sis germans. Aquesta situació i el context polític del moment sota la dictadura franquista el portaran a l'activisme polític i a la lluita pels drets de les classes treballadores, i a afiliar-se a la CNT. Aquest compromís i afiliació tindrà conseqüències ja que el portarà a ser detingut i reclòs el 1973 uns dies a la presó Model de Barcelona. Als vint-i-tres anys el seu cos ja havia patit la manca de llibertat i un profund sentiment d'impotència i d'injustícia que marcaran el seu posterior caràcter, incidint en una actitud de lluita de classe transgressora, crítica i contestatària.

Amb motiu de l'exposició «Jesús Llamas, il·luminacions profanes (dibuixos 1978-1985)» a la Sis Galeria de Sabadell, varem poder tenir accés a l'arxiu de l'obra de Jesús Llamas que la família conserva. D'aquest arxiu, a part dels seus dibuixos i pintures, també en formen part uns quaderns i llibretes on Llamas escrivia de manera compulsiva reflexions, poemes, petits tractats i obres de teatre per a ser representades per la comunitat de veïns del barri de la Plana del Pintor de Sabadell. Són textos escrits entre

Foto: Jesús Llamas, S.T., 1979. Tinta i aquarel·la damunt paper 50 x 60 cm.

el 1972 i el 1974 per un Llamas de poc més de vint anys que troba en l'escriptura un mitjà per canalitzar una actitud crítica vers l'entorn social i polític tan desfavorable d'aquell moment, sobretot per a la classe obrera, de la qual ell formava part.

D'aquest material inèdit hem seleccionat tres textos en forma poètica que són publicats aquí per primera vegada. Ens consta que els únics textos publicats per Llamas, a banda de les seves col·laboracions puntuals a la revista *Ca n'Oriach*, varen ser quinze poemes que ell mateix va seleccionar per a la publicació ja esmentada anteriorment i titulada de *Puerta en Puerta* (1977) una iniciativa impulsada pel mateix Llamas per donar veu a companys que feien de l'escriptura un llenguatge per impugnar la difícil situació social i política del moment i que coincidia amb el desplaçament de moltes famílies que es varen veure obligades a marxar del seus llocs d'origen i emigrar a Catalunya amb el desig de cercar un futur millor per als seus fills.

Tú debes saberlo

(19-12-74)

Tú debes saberlo

estoy lejos de todo razonamiento humano
no se dónde estoy ni para qué lugar caminar
bien es verdad mi cuerpo anda por la calle
como otro animal cualquiera
a veces, cómo a ratos trabajo,
saludo y hablo a los amigos
pero mi mente está lejos muchos días
enterrado en alquitrán
me paseo por debajo de la tierra
cien veces la sogá al cuello
mil balas atraviesan mi cuerpo
mientras mis manos alzan mi sangre
anunciando mi libertad, estoy muerto.
Me hubiera gustado que mi última mirada
hubiera sido para un pueblo en libertad
alejado de todas las frustraciones humanas.
El poema era para ti amor
ya ves me hubiera gustado
decirte cosas de hombre a mujer
pero mi condición humana lo impide
no soy de la tierra no soy de nadie
mientras haya un hombre que muere de hambre
o alguien que esté encarcelado.

Represión, Represión y Represión

Todo lo expuesto aquí es un primer paso
en la lucha hasta encontrar mi identidad
la cual lucha por romper el pasado

basado en una educación Represora, fascista y religiosa en donde amar es pecado y el sexo un castigo de dios y la libertad un delito.

Aquel que aquí encontrara algo perverso
o escandaloso será que su mente aún sigue
las coordenadas de una educación anteriormente expuesta.

Luchar contra esta “cultura” que está creando seres desgraciados reprimidos y que aún
no saben amar y otros muchos que ni pueden
y otros que aún se escandalizan al ver un desnudo,
porque no es un cuadro el que puede ser perverso
sino lo que nuestra mente piensa.

Y por desgracia aún continúan los mismos
métodos de enseñanza y la misma Represión
para el hombre libre, para el no alienado.

¿Fue divertido?

¿Fue divertido?

reí

sufrí

o tan solo

olvidé

para salir de la locura,

no me pidas explicación

ni yo mismo lo sé

en conjunto son

algo necesario

que me hace sentir

que estoy viviendo.

[Text escrit amb motiu de l'exposició a Sis Galeria de Sabadell, que va tenir lloc del 16 de setembre al 5 de novembre de 2016. Exposició a cura d'Oriol Vilapuig i Sis Galeria amb la col·laboració de la família Muñoz Llamas.]

ORIOI VILAPUIG

Oriol Vilapuig

